

VeBOSS en onderzoek

Dr. S.M. Goorhuis-Brouwer

Inleiding

De VeBOSS heeft al enkele jaren een intensief contact met de afdeling K.N.O./Communicatieve Stoornissen van het Academisch Ziekenhuis te Groningen. Aanvankelijk verliepen de contacten via de Visie-commissie en werd er "gebrainstormd" over visie op onderwijs. Gedachtengangen als de volgende werden ontwikkeld:

Teneinde het onderwijs aan kinderen met spraak- en taalproblemen specifiek en meer toegesneden te maken op de basale spraak- en taalproblematiek zal nog meer moeten worden gewerkt aan een toegesneden taaldidactiek voor het onderwijzend personeel. Hierbij zal rekening moeten worden gehouden met het feit dat voor kinderen met spraak-taalmoeilijkheden een verschillende aanpak nodig is voor globaal genomen beneden en boven het zevende of achtste jaar.

1. Kinderen tot ca. acht jaar

oor kinderen in de leeftijd tot ca. acht jaar kan gedacht worden aan meer verticaal opgebouwde groepen, waarbij de kinderen niet op basis van hun kalenderleeftijd worden geselecteerd, maar op basis van hun taalbegripsniveau in combinatie met psychologische en didactische gegevens. Op die manier kan, naast de individueel gerichte aandacht van de logopedist, ook klassikaal, gekoppeld aan andere vaardigheidstrainingen, de taal systematischer gestimuleerd worden. Op deze manier ontstaat naast een warm sociaal klimaat ook een beter toegesneden taalstimuleringsklimaat. Het didactische beleid dat ontstaat vanuit een geïntegreerde aanpak van alle betrokken disciplines binnen de school, is erop gericht het kind zo goed mogelijk te leren spreken (spraak), zich goed te leren uitdrukken (taal), om vervolgens op die basis in de maatschappij te kunnen functioneren op cognitief, sociaal en emotioneel vlak, passend bij de mogelijkheden van het kind. Het is de weg van "doen", naar "denken" en "durven".

2. Kinderen boven ca. acht jaar

Voor kinderen vanaf ongeveer acht jaar, die nog steeds een communicatieve handicap hebben, is naast de boven beschreven aanpak ook nog een specifieke andere aanpak nodig. De kinderen zijn zich dan vrijwel altijd bewust van hun handicap en zullen zich veelal terugtrekken uit de communicatie. Dit zal sterker zijn naarmate het taalbegrip en de niet-verbale ontwikkeling van het kind in verhouding redelijk goed ontwikkeld zijn. Op basis van de nog steeds aanwezige communicatieve handicap zal men echter ook aanlopen tegen allerlei leerproblemen. Sommige kinderen lijken zelfs te "verdebiliseren", omdat ze door hun onvoldoende spraak- en taalontwikkeling de aangeboden leerstof en de omringende wereld onvoldoende kunnen ordenen en structureren.

In de didactische setting zal men rekening moeten houden met een blijvend communicatieve handicap. Desondanks zal het kind zich in sociaal-emotioneel opzicht en ook cognitief zoveel mogelijk in een positieve richting moeten kunnen ontwikkelen. Omgangszakzaamheid en versterking van positieve ontwikkelingsaspecten worden als didactisch doel erg belangrijk. Ook hier is een geïntegreerde aanpak van alle betrokken disciplines binnen de school nodig. Het wordt de weg

van "durven", naar "denken" en "doen".

3. Sociaal-emotionele ontwikkeling

Met name de sociaal-emotionele ontwikkeling van oudere ernstig taalgestoorde kinderen was regelmatig onderwerp van gesprek. Binnen het SH/ESM onderwijs bestaat grote behoefte aan interventieprogramma's voor sociaal-emotionele vaardigheden bij taalgestoorde kinderen. Naarmate de kinderen ouder worden ervaren de leerkrachten de sociaal-emotionele ontwikkeling als een groot probleem. Met name in relatie tot de problematiek van integratie (nota van het Ministerie van Onderwijs: Weer Samen Naar School (1990) en de ARBO-nota: Omgaan Met Verschillen (1991)), waarbij lijkt te worden nagestreefd taalgestoorde kinderen niet op aparte scholen te handhaven, speelt de problematiek rond de sociaal-emotionele ontwikkeling een grote rol. Mede op basis van deze gesprekken heeft de coördinator Stem-, Spraak-, Taalpathologie van de vakgroep K.N.O./RUG (Faculteit der Geneeskunde), dr. S.M. Goorhuis-Brouwer, contact gezocht met de voorzitter van de vakgroep Orthopedagogiek/RUG (Faculteit PPSW) en is een onderzoeksproject ontwikkeld, getiteld "Sociaal-emotionele ontwikkeling bij ernstig taalgestoorde kinderen".

4. Onderzoek

Doel van dit onderzoek is na te gaan op welke wijze er sociaal-emotionele problemen aanwezig zijn bij kinderen met specifieke taalstoornissen (ESM-leerlingen) en hoe deze mogelijk samenhangen met opvoedings- en hulpverleningsopvattingen en kenmerken.

De vraagstelling is hierbij tweeledig:

1. Welke sociaal-emotionele problemen zijn bij kinderen met een specifieke taalstoornis (ESM-leerlingen) te beschrijven?
2. In hoeverre zijn de sociaal-emotio-

nele problemen bij kinderen met een specifieke taalstoornis afhankelijk van opvoedingsattitudes en -kenmerken en in hoeverre speelt de leeftijd van het kind een rol bij deze relatie?

Wanneer in de praktijk algemeen gesteld wordt dat taalgestoorde kinderen sociaal-emotionele problemen krijgen, is het van groot belang dat een theoretisch kader ontwikkeld wordt waarbinnen niet alleen de wederzijdse invloed van de taalproblematiek en de sociaal-emotionele ontwikkeling wordt onderzocht, maar waarin ook

Naarmate de taalgestoorde kinderen ouder worden verdwijnt de tolerantie van de opvoeder ten aanzien van het sociaal-emotioneel functioneren

opvoedings- en hulpverleningskenmerken en opvattingen worden betrokken. Als theoretisch kader wordt uitgegaan van een transactioneel model. Binnen een dergelijk kader wordt verondersteld dat naarmate taalgestoorde kinderen jonger zijn de opvoeders zich aanpassen aan de problematiek van het kind en er

weinig sociaal-emotionele problemen zijn. Naarmate de taalgestoorde kinderen ouder worden verdwijnt de tolerantie van de opvoeder ten aanzien van het sociaal-emotioneel functioneren en komt het kind met meerdere omgevingen in contact, die ook minder tolerant zijn.

Het onderzoek wordt langs twee lijnen opgezet:

1. Inventarisatie van de mogelijke gedragsproblemen bij jonge spraak- en taalgestoorde kinderen (3-6 jaar). Hierbij wordt uitgezocht in hoeverre bij kinderen die in de leeftijd van drie tot zes jaar worden gediagnostiseerd als "specifiek taalgestoord" reeds ander gedrag aanwezig is dan bij leeftijdsadequaate sprekende leeftijdsgenootjes. Dit deel van het onderzoek wordt uitgevoerd met doctoraal studenten Orthopedagogiek van de RUG.
2. Inventarisatie van de mogelijke gedragsproblemen bij taalgestoorde kinderen in de kerngroepen van de SH-ESM scholen. Het onderzoek voorziet in een steekproef van 350 taalgestoorde kinderen, gelijk verdeeld over de leeftijdsgroepen 8, 10 en 12 jaar (150 leerlingen van elke groep). Ook wordt in dit deel van het onderzoek nagegaan in hoeverre de eventueel voorkomende sociaal-emotionele

problemen bij taalgestoorde kinderen afhankelijk zijn van opvoedingsattitudes en opvoedingskenmerken en in hoeverre de leeftijd van het kind bij deze relatie een rol speelt. Voor dit deel van het onderzoek financiert de Stichting Nationaal Fonds Gehandicapten (STINAPO) het salaris van de onderzoeker. Per 1 november 1995 is een onderzoekster op dit project aangesteld: mevrouw drs. F. Coster.

5. Leerstoel

De gezamenlijke activiteiten van de VeBOSS en de K.N.O./CSK hebben ertoe geleid dat de VeBOSS bij de Faculteit der Geneeskunde van de RUG het verzoek heeft gedaan om een bijzondere leerstoel in te stellen voor het vak: Spraak- en Taalpathologie bij Kinderen. In principe is dit verzoek gehonoreerd. De verwachting is dat dit in de loop van 1996/1997 geëffectueerd kan worden.

Dr. S.M. Goorhuis-Brouwer is als orthopedagoog/spraakpatholoog verbonden aan de afdeling K.N.O. / Communicatieve Stoornissen bij Kinderen van het Academisch Ziekenhuis te Groningen.

UIT BINNENLANDSE TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Stem-, Spraak- en Taalpathologie 1995, Vol. 4, No.3, pp. 145-171:

- Lisa Hamstra-Bletz, Anke W. Blöte en Ruud G.J. Meulenbroek:

Normale en dysgrafische schrijfwikkeling bij kinderen.

Deel 1: Onderzoek naar de voorbereiding en uitvoering van schrijfbewegingen.

Logopedie en Foniatrie, Jaargang 68, nr.1, januari 1996:

- M. Erlings-van Deurse, A. Freriks, K. Goudt-Bakker, Sj. van der Meulen, L. de Vries:

Het Dyspraxieprogramma

- S.M. Goorhuis-Brouwer, P.H. Robinson,

R.P. van Oort, L. Hendriks:

Het syndroom van Pierre Robin

Het syndroom van Pierre Robin kan tot gevolg hebben: gehoorproblemen, spraak- en taalproblemen en soms cognitieve problemen.

- M.A. Kaufman-de Boer:

Gehoorscreening met de CAPAS.

De CAPAS is het gehooronderzoek dat in de plaats gekomen is van het Ewing-onderzoek, dat bij zuigelingen

op de leeftijd van 9 maanden wordt afgenomen.

Logopedie en Foniatrie, Jaargang 68, nr.2, februari 1996:

- A.M.T. Kusters:

Tweede-taalbeleid in Doetinchem

- E.G.M. Botden:

De invloed van otitis media op taal en leerprestaties.